

Jegyzőkönyv

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága Kommunikációs és Információs Szakbizottságának és a Kulturális Szakbizottságának, 2020. október 22-én tartott online üléséről.

Napirendi pontok

1. Titkársági beszámoló
2. Aktuális szakmapolitikai kérdések (*Intézményi tapasztalatok és jövőképek cseréje*)
  - 2.1. Járványkihívás és digitális fordulat a szervezeti kultúrában
  - 2.2. Kulturális örökség-objektumok, információmegőrzés – régi és új veszélyeztetettség-formák
  - 2.3. Az állami adatvagyon-gazdálkodás és adatpolitika új irányelvei és a memóriaintézmények
  - 2.4. Az információhoz való egyetemes hozzáférés világnapja
3. Tájékoztató könyvkulturális nagyprojektekről
  - 3.1 Könyvkerék és Könyvek Völgye (Balaton-felvidéki Könyvfalu). Z. Karvalics László)
  - 3.2 Budapest a Világ Könyvfővárosa 2023 Meghívott: Gy. Németh Erzsébet humán területekért felelős főpolgármester-helyettes
4. Beszámoló az UNESCO 2015-ben készült - a múzeumok és gyűjtemények védelméről, fejlesztéséről, sokszínűségükről és a társadalomban betöltött szerepükről szóló - ajánlása érvényesülésének eddigi tapasztalatairól.
5. Egyebek

Köszöntők, Napirend elfogadás

Dr. Z. Karvalics László Szakbizottsági Elnök köszöntötte a résztvevőket, ismertette a napirendet, tájékoztatta a jelenlévőket az online ülés feltételeiről, megnyitotta az ülést, majd átadta a szót Dr. Réthelyi Miklós elnök úrnak.

Dr. Réthelyi Miklós elnök úr köszöntötte a résztvevőket, felvetette a digitális humanizmus témát, melynek definíciója a „komplex kulturális örökség és a technológiának a konvergenciája”. Az elmúlt

hónapokban, a COVID időszak alatt a kultúra egyfolytában a vereség oldalán áll, míg az információtechnológia mindenben ott van, előtérbe került a „home office”. Nagy szüksége van a kultúrának támogatóra – ezt is és sokkal többet is jelent a digitális humanizmus eszméje. - Majd átadta a szót Dr. Z. Karvalics László elnök úrnak.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Reagált a „digitális humanizmus gondolatra”, mely tökéletes közös metszete a két szakbizottságnak, majd átadta a szót Soós Gábor főtitkár úrnak.

1. Titkársági beszámoló:

Soós Gábor (UMNB főtitkár):

Összefoglalta a Kulturális Szakbizottság 2019. évi és a Kommunikációs és Információs Szakbizottság 2020. évi ülései óta eltelt időszak eseményeit. Az előzetesen kiküldött titkársági beszámolóból kiemelve a nemzetközi napokhoz kapcsolódó eseményeket (művészet világnapja, könyvek és a szellemi tulajdon világnapja, nemzetközi jazz nap, sajtószabadság világnapja, az információhoz való egyetemes hozzáférés világnapja). Megjelent angolul az *Informatórium. Szó-kalauz a kortárs információs kultúrához* című kötet. Magyarország 2019-2023 között tagja az UNESCO Végrehajtó Tanácsának. Siker: Veszprém bekerült az UNESCO Kreatív Városok hálózatába - zene kategóriában. Sikeresen megvalósult 2019-ben az Eötvös Loránd és a Csontváry évforduló. 2021-re elfogadott magyar vonatkozású évfordulók: Cziffra György zongoraművész születésének 100. évfordulója, Szenes Hanna költő, a zsidó ellenállás hőse születésének születésének 100. évfordulója. Előkészítés alatt lévő 2022-2023-as pályázatok: Hugonnai Vilma első magyar doktornő halálának 100. évfordulója; Bolyai János – a nem-euklidészi geometria 200 évvel ezelőtti megalapozása. Szegeden konferencia: „A lista mámora, avagy az adatkultúra története” címmel. Két kiemelt nemzetközi normatív eszköz, melyet jelenleg az UNESCO dolgoz ki: a mesterséges intelligencia etikájáról szóló ajánlás – év végéig lehet véleményezni; UNESCO ajánlás a nyílt tudományról – szintén év végéig lehet tagállami véleményt kifejteni. Megújult a honlap a COVID idején, számos cikk jelent meg a COVID-dal kapcsolatban (pl.: ResiliArt). Soós Gábor megköszönte a Titkárság munkatársainak Hajdu-Kriston Krisztinának és Gyarmati Verának áldozatos munkáját, Réthelyi elnök úr és a szakbizottsági elnökök támogatását, valamint a Szakbizottságok titkárának az ülés előkészítését.

2. Napirendi pont:

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

A járvány átállított bizonyos típusú folyamatokat, digitális fordulat a szervezeti kultúrában, ennek vannak előnyei és hátrányai, ezáltal magasabb hozzáférés irányába viszi bizonyos dokumentumok elérését. Z. Karvalics László úr beszélgetést indított a 2. napirendi pontról.

Dr. Facsády Annamária (Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat- Kulturális Szakbizottság):

Covid tapasztalatok: A „home office” előre tört, melynek rengeteg jó oldala van, azonban régészként, illetve művészettörténészként ez nem mindig megoldható. A régészeti feltárások nagyrésze folytatódott a COVID alatt is, a szabadban. Azonban a leletanyaggal dolgozni csak a múzeumon belül lehet. Pozitívumnak könyvelhető el: sok múzeum mutatta meg magát az online térben, a közösségi oldalakon többnyire, ezáltal betekintést nyerhettünk rengeteg múzeumba, sok művészeti kiállítást, régészeti tárgyat tekinthettünk meg.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Az elhangzottakhoz hozzáfűzve: a régészeti terület az információ-megosztás szempontjából egy nagyon izgalmas terület. A régészeti terület az egyik tipikus példája annak, hogy a digitális kultúra hogyan tolja szinte automatikusan a nyilvánosság, a megosztás és a szabad hozzáférés irányába a régészeti tudástermelést. Nagyon szép eredményekkel működik a régészet sok nyitott kapuja.

Dr. Facsády Annamária (Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat- Kulturális Szakbizottság):

Veszélyeket is rejt magában ez a kitárulkozás, nem egyértelműen csak pozitív. Az online térben végzett anyagfelhasználás nem teljesen tisztázott. Valahol meg kellene találni a középutat, ami a hozzáférést és a tájékoztatást is biztosítja. A karantén alatti pozitívum továbbá, hogy hozzá lehetett férni olyan adatbázisokhoz, melyekhez korábban nem. A „home office” ily módon a kutatásokat rendkívüli módon segítette.

Barátné dr. Hajdu Ágnes (Magyar Könyvtárosok Egyesülete):

A vírus adta helyzet érdekesen manifesztálódott a könyvtárak tekintetében. A szolgáltatások egy részét nem tudták biztosítani, így amikor újranyitottak, hatalmas érdeklődés volt tapasztalható. A vírus adta időszak alkalmat adott nagyon sok digitalizált tartalom rendszerezésére. Sok új szolgáltatás indult el. A

mi esetünkben ez az időszak a kutatásokat aláasta. Felélénkültek az állandó adatkérések, kérdőívek, az online értekezletek, melyek előkészítése időigényes, azonban a könyvtárosok méltón bizonyították, hogy ők az információs társadalom alapintézményei.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Provokatív kérdés: „Támadtak-e új felismerések, születtek-e új megrendelések, megfogalmazódott-e esetleg új technológiák iránti igény ebből a szempontból?” – Van olyan terület, melynek a jelentősége a vírus válság idején jobban megmutatkozott?

Dr. Csorba László (kulturális szakbizottság elnöke):

Ami felé a digitális világ megy, azt a vírus időszaka felgyorsította. Ez látszik például a kommunikációban, az online értekezletek során az utazásokat megspórolva. Vannak bizonyos dolgok, amiket ez online tér nem old meg és szabályozni kell külön a digitális világra nézve is. Magyarország esetében a bölcsész tudományokkal kapcsolatban érdekes, hogy a folyóiratok világát lehet digitalizálni, mely könnyebbséget jelent mindenkinek. Az állam digitalizálhatná és közkinccsé tehetné ezeket a dokumentumkincseket.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Reagálás az elhangzottakra: Ha bizonyos irányokban erősödne a digitalizálás tempója, lenne jelentősége annak, hogy az UNESCO felől ennek az igénye valamilyen formalizált módon megjelenne? A könyvkultúrával kapcsolatban van kezdeményezés. Ezzel kapcsolatban is kezdeményezőnek kéne lennünk?

Dr. Csorba László (kulturális szakbizottság elnöke):

Válasz: Egyetértés. Egyik fő irány: nem lehet mindent szabaddá tenni, valamint új protokolloknak kell kialakulni, hiszen a hagyományos sajtó elveszítette a korábbi szakmai és morális szűrő szerepét és most egy teljesen új helyzet van. A jelenlegi közösségi médiaformákban ki kell alakulnia egy új szűrőrendszernek. Főirány: a „digitális humanizmus” jelentős mértékben segíti a demokratikus információcserét és a szabadságfok növelését. Az UNESCO ezt a főirányt követi. Ebben segítség, ha a tagállamok felé azt közvetíti: úgy fejlesszék az info-technikát, hogy ezeket az impulzusokat segítse.

3. Napirendi pont:

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Z. Karvalics László üdvözlí Gy. Németh Erzsébetet a humán politikáért felelős főpolgármester-helyettes asszonyt és átadja neki a szót.

Gy. Németh Erzsébet (Humán területekért felelős főpolgármester helyettes):

Budapest a világ könyvfővárosa 2023 pályázat

Nagyon köszöni a részvételi lehetőséget és a rugalmasságot. Főpolgármester úrral bejelentették, hogy 2023-ra Budapest megpályázná a Világ Könyvfővárosa címet. 2023-ban ünnepeljük Budapest főváros megalakulásának 150. évfordulóját. Október 28-i közgyűlés fog a pályázatról dönteni, a pozitív döntés után elindulhat a pályázat előkészítése. Erre 6 fős szakértői bizottságot kérnek fel, dr. Fodor Péter – a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár igazgatójának vezetésével, a titkári feladatok ellátója pedig Z. Karvalics László. Ebbe a projektbe országos szinten is számítanak mindenkire. 2023-ban Veszprém lesz Európa egyik kulturális fővárosa, felvették már a kapcsolatokat az ezért felelős kormánybiztossal, valamint a Veszprémi polgármesterrel beszélt már főpolgármester úr. Ezt egy nagyon komplex programnak tervezik, mely egy éven keresztül lehetőséget ad arra, hogy a könyvvel kapcsolatos mindenféle dolog, amit a könyv jelent megjelenhessen. Rendezvényeken, különböző programokban, bevonva írókat, könyvkiadókat, nyomdászokat.

Prof. Dr. Réthelyi Miklós (UMNB elnök):

Javaslat - kritikus helyzetben lévő tankönyvekkel kapcsolatban: kell-e tankönyveket írniuk az erre hivatott szakembereknek, vagy már fölösleges? – az egyetemi oktatással kapcsolatban.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Az UNESCO-n belül most ez kedvező lehetőséget tud biztosítani a pályázathoz, „kedvező csillagzat” alatt születik most ez meg.

Gy. Németh Erzsébetet (Humán területekért felelős főpolgármester helyettes):

Reagálás a tankönyv felvetésre: Ez egy valódi dilemma és lehet, hogy pont ez a pályázat és ez a fajta hosszútávon gondolkodás a könyv útjáról, a könyves szakmáról pont alkalmat ad arra, hogy ugyanezt a

tankönyvek kapcsán is végig gondoljuk. Köszöni a javaslatot és továbbítani fogja a bizottság felé, hogy legyen egy ilyen iránya is ennek a pályázatnak.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

javaslat megtekintése, elfogadása:

JAVASLAT A KÖZÖS SZAKBIZOTTSÁGI ÜLÉS ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA

Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Kulturális Szakbizottsága és Kommunikációs, valamint Információs Szakbizottsága támogatja Budapest szándékát, hogy pályázatot nyújtson be 2023-ra „A Világ Könyvfővárosa” cím elnyerésére. Úgy látjuk, a magyar könyvszakmának és kultúrájának nagy és pozitív lökést adhat az egy éves, nemzetközi figyelmet is kiváltó eseménysorozat megrendezése abban az esztendőben, amikor Budapest egyesítésének -- Budapest főváros megszületésének -- 150. évfordulóját ünnepeljük. Javasoljuk, hogy a program és annak költségvetése a főváros és a magyar kormány együttműködésével alakuljon, mert az összefogás révén a magyar könyvkultúra előremozdítására nagyobb esély nyílik.

Dr. Csorba László (kulturális szakbizottság elnöke):

Rövid megjegyzés az állásfoglalással kapcsolatban: Ez most egy nagyon jó feladat lesz mindkét szakbizottság számára.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Mindkét bizottság egyet ért.

Veszprém Európa Kulturális Fővárosa 2023 programsorozat keretein belül jön létre az első magyar könyvfalu, erről küldtünk háttéranyagot. Az érdi könyvkerék hamarosan bejelenti a létrejöttét, küldetése: a könyv, mint muzeális érték megmentése érdekében szerveződik. Z. Karvalics László abban bízunk, hogy a könyvkereknek egy országos hálózata nőhet fel. Önkéntes munkával zajlik a könyvek mozgatása, új tulajdonosokhoz eljuttatása. UNESCO esetleges szerepvállalása a digitalizálásában, a levéltári terület az, ahol látjuk már a példákat erre.

4. napirendi pont

Dr. Csorba László (kulturális szakbizottság elnöke):

2019 novemberében, az UNESCO Általános Konferenciája 40. ülészakán megtárgyaltak egy jelentést arról, hogyan érvényesült az elmúlt négy esztendőben az az ajánlás, amelyet a 2015-ben tartott 38. ülészakon fogadott el a testület. Ez az ajánlás **a múzeumok és gyűjtemények sokszínűségének és a társadalomban betöltött szerepének a védelméről és népszerűsítéséről szolt**. Az adatkérésre 56 tagállam nyújtotta be ún. nemzeti jelentését arról, milyen múzeumi vonatkozású jogszabályaik születtek a tárgyalt időszakban, miként igyekeztek végrehajtani az ajánlást, a munka során milyen új kihívásokkal szembesültek, továbbá milyen jó példákat tudnak ajánlani a nemzeti szintű bevált gyakorlatokra országuk múzeumi ágazatából.

A felmérésre válaszoló tagállamok **többsége** úgy vélte, hogy nemzeti jogszabályaik **nagyrészt összhangban** vannak a 2015. évi ajánlás vezérelveivel, 8 állította, hogy az irányadó elveket **teljes mértékben** tükrözik nemzeti jogszabályaik, 24 államnál **jól**, 17 esetében **meglehetősen szorosan**, 4 államnál **enyhén** érvényesült az ajánlás – míg 3 állam úgy vélte, az iránymutatások **még nem jelentek meg** nemzeti jogszabályaikban.

A válaszadó tagállamok majdnem fele (25) módosította jogszabályait (törvényeket, rendeleteket) a 2015. évi ajánlás elfogadása óta. Számos tagállam jelezte, hogy hatóságaik természetesen betartják a múzeumokkal és gyűjteményekkel kapcsolatos jelenlegi nemzetközi egyezményeket, és követik az azokban megjelenő alapelveket, különösen az UNESCO vonatkozó ajánlásait és állásfoglalásait. Ám kevesebb tagállam ratifikálta az 1995-ben kötött UNIDROIT-egyezményt, amely az illegálisan külföldre kerülő műkincsekkel kapcsolatos nemzetközi adatszolgáltatás kötelezettségét igyekezett a korábbinál szélesebb körben érvényesíteni. A társadalmi kihívások iránti nyitottság előmozdítása érdekében a tagállamok nemzeti jelentéseikben olyan jó példákat, bevált gyakorlatokat („*good practices*”) ismertettek, amelyekben a múzeumok aktív szerepet játszanak a társadalmi kohézió előmozdítása és az emberi jogok erősítése terén. 30 tagállam beszámolója szerint évente legalább 1–5 kiállítás foglalkozik a fenntartható fejlődés témájával, öt ország pedig azt jelezte, hogy több mint 15 projektje van ezen a fontos területen (Csehország, Bulgária, Lettország, Hollandia, Portugália).

Javasolható a múzeumi világszervezet, az ICOM Magyar Nemzeti Bizottságának (elnök: Varga Benedek főigazgató, Magyar Nemzeti Múzeum), hogy amiként a 2015. évi UNESCO ajánlást, úgy ezt a jelentést is tegye hozzáférhetővé honlapján.

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Örömmel látja, hogy ebben a beszámolóban a teljes gyűjtemény benne van a magángyűjteményekkel együtt.

5. egyebek

Z. Karvalics László (kommunikációs és információs szakbizottság elnöke):

Két eseményre hívja fel a figyelmet, elképesztően színvonalas események lesznek, melyeken a megoldás keresés politikai irányba viszi el a párbeszédet.

- Documentary Heritage at Risk: Policy Gaps in Digital Preservation Virtual policy Dialogue, október 27.
<https://events.unesco.org/event?id=2455460971&lang=1033>
- Republic of Korea and UNESCO will be co-hosting this year's Global Media & Information Literacy (MIL) Week, from October 24 to 31, 2020

A szakbizottsági ülés végén Dr. Z. Karvalics László megköszönte a jelenlevőknek a részvételt.